Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
MANUEL CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA
esitatud 8. septembril 2016 [1]

Kohtuasi C-584/15

Glencore Céréales France
versus
Etablissement national des produits de l'agriculture et de la mer (FranceAgriMer)

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Tribunal administratif de Melun (Meluni halduskohus, Prantsusmaa))

Põhjendamatult makstud riigiabi sissenõudmine — Kogunenud intress — Aegumistähtaeg — Tähtaja algus — Tähtaja katkemine — Maksimaalne tähtaeg

1. Aegumine on üks klassikalistest õigusmõistetest, mis on puutumatuna ajaproovile vastu pidanud. Kahtlemata seepärast ütles Karl Friedrich von Savigny juba 1841. aastal, et see kujutab „ühte olulisimat ja kasulikumat õiguse instituuti". [2] Käesoleva asja asjaolusid arvestades võiks lisada, et see on ka üks neid õiguse instituute, mis tekitab kõige enam rakendamisraskusi.

2. Ettevõtja Glencore Céréales France (edaspidi „Glencore") oli sunnitud alusetult saadud eksporditoetuse selle valdkonna pädevale Prantsuse asutusele tagasi maksma. Kui nimetatud asutus hiljem nõuab temalt tagasimakstud summale vastavat intressi, tugineb Glencore aegumisele, väites nimelt, et põhisumma nõudes ei olnud intressisummat märgitud.

3. Kuna eksporditoetused pärinesid Euroopa vahenditest, puudutab kohtuvaidlus liidu finantshuve, mida reguleerib määrus (EÜ, Euratom) nr 2988/95, [3] mis on pettuste vastu võitlemisele suunatud horisontaalne õigusakt. Eelotsusetaotlus annab võimaluse selle õigusakti muude aspektide alast juba rikkalikku kohtupraktikat nüansseerida, seekord seoses intressinõudega.

1 — Algkeel: hispaania.

2 — „Die Klagverjährung gehört unter die wichtigsten und wohlthätigsten Rechtsinstitute", *System des heutigen römischen Rechts*, kd 5, Berliin, 1841, lk 272.

3 — Nõukogu 18. detsembri 1995. aasta määrus Euroopa ühenduste finantshuvide kaitse kohta (EÜT 1995, L 312, lk 1; ELT eriväljaanne 01/01, lk 340).

I. **Õiguslik raamistik**

A. *Liidu õigus*

1.Määrus nr 2988/95

4. Põhjendused 4 ja 5 on sõnastatud järgmiselt:

„tõhusaks võitluseks ühenduste finantshuve kahjustava kelmuse vastu on vaja kõikidel ühenduse poliitikaga hõlmatud aladel kehtestada ühtsed õigusnormid;

eeskirjade eiramiste kirjeldused ja sellega seotud haldusmeetmed ja -karistused nähakse ette vastavalt käesolevale määrusele valdkondade eeskirjades“.

5. Põhjenduses 9 on märgitud:

„ühise põllumajanduspoliitika eesmärkide saavutamiseks ette nähtud ühenduse meetmed ja karistused on toetussüsteemide lahutamatu osa; neil on oma tähendus […]; nende tõhusus tuleb tagada ühenduse eeskirjade vahetu […] rakendamisega […]“.

6. Artiklis 1 „Üldpõhimõtted“ on ette nähtud:

„1. [Liidu] finantshuvide kaitsmiseks võetakse käesolevaga vastu üldised eeskirjad ühenduse õiguse suhtes toimunud eeskirjade eiramise […] haldusmeetmete ja -karistuste kohta.

2. „Eeskirjade eiramine“ tähendab [liidu] õiguse mis tahes sätte rikkumist ettevõtja tegevuse või tegevusetuse kaudu, mis kahjustab või kahjustaks ühenduste üldeelarvet või nende juhitavaid eelarveid kas otse [liidu] nimel kogutud omavahenditest laekunud tulu vähenemise või kaotamise või põhjendamatu kuluartikli tõttu.“

7. Artiklis 3 on sätestatud:

„1. Aegumistähtaeg menetluste algatamiseks on neli aastat, alates artikli 1 lõikes 1 osutatud eeskirjade eiramise toimepanekust. […]

Jätkuvate või korduvate eeskirjade eiramiste korral hakatakse aegumistähtaega arvestama päevast, mil eiramine lõpeb. […]

Menetluste aegumistähtaeg katkeb, kui pädev asutus teatab kõnealusele isikule eiramisega seotud juurdluse või kohtumenetluse algatamisest. Aegumistähtaega hakatakse arvestama pärast iga katkestust uuesti.

Asi aegub lõplikult päeval, mil kahekordse aegumistähtajaga võrdne ajavahemik saab läbi, ilma et pädev asutus oleks määranud karistust, välja arvatud juhul, kui haldusmenetlus on peatatud vastavalt artikli 6 lõikele 1.

2. Halduskaristuse otsuse täitmiseks on aega kolm aastat. […]

Katkemist ja peatamist reguleeritakse vastavate siseriikliku õiguse sätetega.

3. Liikmesriikidele jääb võimalus kohaldada käesoleva artikli lõigetes 1 ja 2 sätestatust pikemat ajavahemikku.“

8. Direktiivi artiklis 4 on sätestatud:

„1. Tavaliselt järgneb mis tahes eiramisele põhjendamatult saadud soodustuse äravõtmine:

— kohustusena maksta või tagasi maksta maksmisele kuuluvad või põhjendamatult saadud summad,

[…]

2. Lõikes 1 osutatud meetmete kohaldamine piirdub saadud soodustuse äravõtmisega, ja kui nii on sätestatud, siis ka intressidega, mis võidakse kindlaks määrata ühtsel alusel.

[…]“.

Valdkondade eeskirjad

a) Põllumajandustoodete eksporditoetused

9. Komisjoni 27. novembri 1987. aasta määrus (EMÜ) nr 3665/87, millega sätestatakse põllumajandustoodete eksporditoetuste süsteemi kohaldamise üksikasjalikud ühiseeskirjad,[4] tunnistati komisjoni 15. aprilli 1999. aasta määrusega (EÜ) nr 800/1999[5] kehtetuks, kuid on määrusega (EÜ) nr 495/97 muudetud redaktsioonis *ratione temporis* põhikohtuasja faktilistele asjaoludele kohaldatav.[6]

10. Määruse nr 3665/87 artikli 11 lõikes 3 on ette nähtud:

„[…] toetusesaaja maksab tagasi põhjendamatult saadud toetuse, sealhulgas mis tahes vastavalt lõike 1 esimesele lõigule kohaldatud sanktsioonidele vastava summa ning intressid väljamakse ja tasumise vahelise aja eest. Ent kui:

[…]

b) tagatis on vabastatud, maksab toetusesaaja selle tagatiseosa, mis oleks kaotatud, ja lisaks sellele vabastamise kuupäeva ja maksemisele eelneva kuupäeva vahele jäävalt ajalt arvutatud intressi.

[…]“.

b) Sekkumisvarudes olevate toodete kontrollimine

11. Kuigi komisjoni 16. oktoobri 1992. aasta määrus (EMÜ) nr 3002/92, millega kehtestatakse üksikasjalikud ühiseeskirjad sekkumisvarust pärit toodete kasutamise ja/või sihtkoha kontrollimiseks,[7] tunnistati kehtetuks ja asendati komisjoni 24. novembri 2009. aasta samanimelise määrusega (EÜ) nr 1130/2009[8], on see komisjoni 26. aprilli 1996. aasta määrusega (EÜ) nr 770/96 muudetud redaktsioonis *ratione temporis* põhikohtuasja faktilistele asjaoludele jätkuvalt kohaldatav.[9]

4 — EÜT L 351, lk 1.

5 — Praktiliselt sama nimega (EÜT 1999, L 102, lk 11; ELT eriväljaanne 03/25, lk 129).

6 — Komisjoni 18. märtsi 1997. aasta määrus, millega muudetakse määrust nr 3665/87 ja määrust (EMÜ) nr 3719/88, millega sätestatakse põllumajandussaaduste- ja toodete impordi- ja ekspordilitsentside ning eelkinnitussertifikaatide süsteemi kohaldamise ühised üksikasjalikud eeskirjad (EÜT 1997, L 77, lk 12).

7 — EÜT 1992, L 301, lk 17; ELT eriväljaanne 02/04, lk 297.

8 — ELT 2009, L 305, lk 5.

9 — EÜT 1996, L 104, lk 13; ELT eriväljaanne 02/07, lk 173.

12. Määruse nr 3002/92 artikli 5a lõikes 1 on sätestatud:

„1. Kui pärast artiklis 5 nimetatud tagatise täielikku või osalist vabastamist tehakse kindlaks, et kogu kaup või osa sellest ei jõudnud ette nähtud kasutusse ja/või sihtkohta, nõuab […] liikmesriigi pädev asutus […], et asjaomane ettevõtja maksaks summa, mis on võrdne tagatisega, millest oleks ilma jäädud, kui eeskirjade eiramist või hooletust oleks arvesse võetud enne tagatise vabastamist. Sellele summale lisatakse alates tagatise vabastamise kuupäevast kuni maksmisele eelneva kuupäevani arvestatud intress.

Kui pädev asutus võtab vastu eelmises lõigus nimetatud summa, loetakse see põhjendamatult saadud majandusliku kasu sissenõudmiseks.“

B. *Prantsuse tsiviilõigus*

13. 17. juuni 2008. aasta seadusega nr 2008-561 [10] kehtestati uued üldkohaldatavad aegumisnormid, mis on integreeritud tsiviilseadustiku artiklisse 2224, milles on sätestatud:

„Võlaõiguslikud nõuded või vallasasjadega seotud asjaõiguslikud nõuded aeguvad viie aasta möödumisel alates kuupäevast, mil õiguse kandja sai teada või oleks pidanud teada saama asjaoludest, mis võimaldavad tal oma õigust teostada“.

II. **Vaidluse aluseks olevad asjaolud**

14. Äriühing Glencore sai 26. mail 1999 litsentsi, mille alusel oli tal lubatud eksportida 3300 tonni õlleotra mahtkaubana ja milleks talle anti ühenduse eksporditoetust.

15. Tollikontrolli tulemusel, mille käigus tuvastati eeskirjade eiramisi teravilja nende eksportimiseks mõeldud laevadele laadimisel, väljastas riiklik teraviljaamet (Office national interprofessionnel des céréales) [11] Glencore'i vastu summas 93 933,85 eurot sissenõudekorralduse, mis toimetati kätte 25. veebruaril 2004. [12]

16. 2000. aasta maist kuni septembrini esitas Glencore ekspordideklaratsioone 43 630,130 tonni pehme nisu kohta sekkumisvarudest.

17. Toll tuvastas teravilja enne eksportimist hoidmise eeskirjade eiramisi, mille tagajärjel väljastas riiklik teraviljaamet 30. novembril 2005 kolm sissenõudekorraldust summas vastavalt 113 685,40 eurot, 22 285,60 eurot ja 934 598,28 eurot. Korraldused toimetati Glencore'ile kätte 5. jaanuari 2006. aasta kirjaga.

18. Kui Glencore oli sissenõudekorraldused, millega temalt nõuti alusetult saadud ühenduse toetuste tagasimaksmist, kohtus edutult vaidlustanud, tasus ta nõutud summad 6. aprillil 2010 (odraekspordiga seotud) ja 27. septembril 2010 (nisuekspordiga seotud).

10 — Loi portant réforme de la prescription en matière civile (*JORF* nr 141, 18.6.2008, lk 9856) (seadus aegumise muutmise kohta tsiviilasjades).

11 — Riiklik teraviljaamet, mis on tänaseks ameti FranceAgriMer osa, oli avalik-õiguslik asutus, mille ülesanne oli edendada põllumajandus- ja metsandussektorite tegevuse kooskõlastamist, tagada turgude tundmine ja korraldus ning hallata riigi ja liidu vahenditest antavat riigiabi.

12 — Selle summa moodustas tagasimakstav eksporditoetus summas 60 026,91 eurot, karistus, mis vastas 50%-le toetusest, summas 30 013,46 eurot ja trahv määraga 15% summas 3893,48 eurot.

19. FranceAgriMer [13] nõudis 16. aprillil 2013, et Glencore maksaks talle alusetult saadud toetuste pealt kogunenud intressi summas 289 569,05 eurot. [14] Selle otsusega kaasnes uus, 12. aprilli 2013. aasta sissenõudekorraldus nimetatud summas ning see toimetati kätte 16. aprilli 2013. aasta kirjaga.

20. Eelotsusetaotluse esitanud kohtus palus Glencore 16. aprilli 2013. aasta otsused ja 12. aprilli 2013. aasta sissenõudekorralduse tühistada, väites liidu õiguse seisukohast, et intressinõue on määruse nr 2988/95 artikli 3 lõike 1 esimese ja neljanda lõike alusel aegunud.

III. **Esitatud küsimused**

21. Kuna on vaja tõlgendada määruse nr 2988/95 artiklit 3, otsustas Tribunal administratif de Melun (Meluni halduskohus, Prantsusmaa) esitada Euroopa Kohtule eelotsuse tegemiseks järgmised küsimused:

„1. Kas 9. märtsi 2012. aasta kohtuotsusest […] Pfeifer & Langen […] kohtuasjas C-564/10 võib järeldada, et määruse nr 2988/95 artikkel 3, millega on kehtestatud aegumisnormid [liidu] õiguses, on kohaldatav meetmetele, mis käsitlevad määruse […] nr 800/1999 artikli 52 ja määruse […] nr 770/96 artikli 5a kohase intressi maksmist?

2. Kas intressinõuet peab käsitama nii, et see tuleneb oma olemuselt „jätkuvast või korduvast“ eeskirjade eiramisest, mis lõppeb põhinõude maksmise kuupäeval ja mis lükkab seega selle intressinõude aegumistähtaja arvestamise alguskuupäeva edasi kuni selle kuupäevani?

3. Kui vastus teisele küsimusele on eitav, siis kas aegumistähtaja alguskuupäevaks tuleb lugeda põhinõude tekitanud eeskirjade eiramise toimumise kuupäev või võib selleks määrata üksnes toetuse maksmise kuupäeva või tagatise vabastamise kuupäeva, mis vastab intressi arvestamise alguskuupäevale?

4. Kas määruses nr 2988/95 kehtestatud aegumisnormide kohaldamiseks tuleb arvestada, et iga põhinõude aegumise katkemine katkestab ka intressi aegumise, isegi kui intressi ei ole põhinõude aegumist katkestavates toimingutes nimetatud?

5. Kas asi aegub lõplikult päeval, mil möödub määruse nr 2988/95 artikli 3 lõike 1 neljandas taandes ette nähtud maksimaalne tähtaeg, kui selle tähtaja jooksul nõuab makseasutus alusetult makstud toetuse tagasimaksmist, nõudmata samal ajal intressi tasumist?

6. Kas üldkohaldatav viieaastane aegumistähtaeg, mis liikmesriigi õiguses lisati 17. juuni 2008. aasta seadusega nr 2008-561 tsiviilseadustiku artiklisse 2224, võis selle seaduse jõustumise kuupäevaks veel möödumata aegumistähtaegade osas asendada määrusega nr 2988/95 ette nähtud nelja-aastase aegumistähtaja vastavalt selle määruse artikli 3 lõikes 3 ette nähtud erandile?“

IV. **Menetlus Euroopa Kohtus**

22. Eelotsusetaotlus saabus Euroopa Kohtu kantseleisse 11. novembril 2015.

23. Glencore, Prantsuse valitsus ja Euroopa Komisjon esitasid Euroopa Kohtu põhikirja artikli 23 teises lõigus nimetatud tähtaja jooksul oma kirjalikud seisukohad ja osalesid 9. juunil 2016 peetud kohtuistungil.

13 — Riikliku teraviljaameti õigusjärglane Établissement national des produits de l'agriculture et de la mer (vt käesoleva ettepaneku joonealune märkus 11).

14 — Sellest summast 263 503,05 eurot moodustas intress pehme nisu toetuste pealt ja 26 066 eurot odra toetuste pealt.

V. **Õiguslik hinnang**

A. *Esialgsed märkused*

24. Minu arvates on sobilik teha alustuseks täpsustus, mis aitab käesoleva kohtuvaidluse lahendamiseks võtmetähtsusega õigusnormi, määruse nr 2988/95 artikli 3 (mitte ülemäära õnnestunud) sõnastusest aru saada. Termini „aegumistähtaeg menetluste algatamiseks“ [15] kasutamine selle artikli lõike 1 esimeses lõigus võib eksitusse viia. Vastupidi sellele, mis võib näida, ei ole tegu „menetluste algatamise“ kui sellise [16] aegumistähtajaga, vaid tähtajaga (käesoleval juhul ametiasutuse) õiguse teostamiseks selleks, et äriühingule Euroopa vahenditest alusetult makstud summa tagasi nõuda.

25. Nõudeid kustutav aegumine on – vabandust, et ma kordan – õiguste lõpetamise viis (või, kui soovite, siis viis lõpetada hagid, mis on vaid õiguste menetluslik väljendus) nende omaniku tegevusetuse tagajärjel teatava aja vältel. Määruse nr 2988/95 artikliga 3 on haldusasutusele antud maksimaalne tähtaeg neli aastat (mis võib katkeda) alates eeskirjade eiramise toimepanemisest, selleks et ettevõtja alusetult saadud summad tagasi nõuda. Just õigus nõuda seda tagasimaksmist on see, mis lõpeb – kordan –, kui seda ei ole nelja aasta möödudes teostatud.

26. Sobilik on teha veel teinegi märkus. Kuna pädeval haldusasutusel on väidetavalt toime pandud eeskirjade eiramise suhtes menetluse algatamiseks aega need neli aastat, võib tema sekkumine: a) tähtaja katkestada mis tahes uurimistoiminguga, milles on piisava täpsusega piiritletud tehingud, mille puhul kahtlustatakse eeskirjade eiramist, [17] kuni kaheksaks aastaks, et teha otsus; [18] või b) tuua kaasa lahendi või otsuse määruse nr 2988/95 artiklis 4 ette nähtud haldusmeetme võtmiseks või artiklis 5 ette nähtud karistuse määramiseks.

27. Minu kolmas ja viimane esialgne märkus puudutab asjaolu, mida kohtuistungil arutati ja mida eelotsusetaotlusest küll välja ei tule, kuid mis võib olla käesoleva kohtuasja lahendamisel oluline: Prantsuse valitsus kinnitas otsesõnu, et kuni 2010. aastani oli tema ametiasutustel tavaks ühenduse abi sel alusel tagasinõudmise juhtudel intressi mitte nõuda. [19]

B. *Esimene eelotsuse küsimus*

1. Poolte seisukohad

28. Kolm oma seisukohad esitanud menetlusepoolt teevad üksmeelselt ettepaneku vastata esimesele eelotsuse küsimusele jaatavalt.

15 — Viimati nimetatud termin on lisaks ka mitmetähenduslik mis tahes vaadeldud keeleversioonides („poursuites“ prantsuskeelses; „proceedings“ ingliskeelses; „Verfolgung“ saksakeelses; „azioni giudiziarie“ itaaliakeelses; „vervolging“ hollandikeelses; „procedimento“ portugalikeelses ja „vidta åtgärder“ rootsikeelses versioonis) ja võimalik, et oleks olnud eelistatav asendada see mõne muu, määruse rakendamise halduskeskkonnale paremini vastava terminiga.

16 — Menetlustele (või menetlustoimingutele) ei kehti aegumistähtajad, vaid õigust lõpetavad tähtajad.

17 — Kohtuotsus, 11.6.2015, Pfeifer & Langen (C-52/14, edaspidi „kohtuotsus Pfeifer & Langen II“, EU:C:2015:381, punkt 46).

18 — Kohtuotsus, 3.9.2015, Sodiaal International (C-383/14, EU:C:2015:541), laiendas punktis 26 artikli 3 lõike 1 neljandas lõigus ette nähtud kaheksa-aastase aegumistähtaja kohaldamist sama määruse artikli 4 tähenduses haldusmeetmetele.

19 — FranceAgriMer saatis 8. aprillil 2010 kõikidele sektori ettevõtjatele teate, milles ta teavitas neid oma põhimõtete muutmisest intressi suhtes.

29. Glencore ja Prantsuse valitsus on seisukohal, et Euroopa Kohus tunnistas kohtuotsuses Pfeifer & Langen [20] vaikimisi, kuid tingimata, [21] et kui intress kuulub tasumisele liidu õiguse kahe eeskirja alusel, [22] kohaldatakse määruses nr 2988/95 märgitud aegumistähtaega põhinõudelt intressi sissenõudmisele.

30. Komisjon on seisukohal, et määruse nr 2988/95 artikli 4 lõikest 2 tuleneb, et intressi nõudmine on üks haldusmeetmetest, millega eeskirjade eiramise eest karistatakse. Intressi maksmine on liidu teiseses õiguses sõnaselgelt ette nähtud ja puudutab liidu finantshuve.

31. Lisaks väidab komisjon, et määruse nr 2988/95 artikli 3 lõikes 1 on sätestatud minimaalne ühtlustamine selleks, et tagada, et liidu finantshuvide kaitse meetmetele ei kehtestataks lühemaid aegumistähtaegu, kui on selles määruses ette nähtud.

2. Õiguslik hinnang

32. Eelotsusetaotluse esitanud kohus küsib Euroopa Kohtult, kas kohtuotsust Pfeifer & Langen I võib tõlgendada *a contrario sensu*. [23] Kui võib, siis palub ta vastust ülejäänud küsimustele, sest kohtuvaidluses kuulub intress tasumisele liidu õiguse valdkondade eeskirjade kohaselt.

33. Kohtuotsuses Pfeifer & Langen I kinnitas Euroopa Kohus nimelt, et määrus nr 2988/95 ei olnud kohaldatav, sest sel juhul ei kuulunud intress tasumisele mitte liidu õigusnormi, vaid siseriiklike õigusnormide alusel. Seepärast on loogiline ja kaalutletud, et eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib kindlaks teha, kas nimetatud kohtuotsusest võib *a contrario sensu* tuletada, et viidatud määrus on kohaldatav.

34. Nõustun käesoleva menetluse pooltega selles, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu poolt välja pakutud tuletus on õige.

35. Seda järeldust kinnitavad ühelt poolt määruse nr 2988/95 artikli 4 lõige 2 (põhjendamatult saadud soodustuse äravõtmisele võib vajaduse korral lisada intressi) ja teiselt poolt kohtuotsus Pfeifer & Langen I, milles on viidatud sellele, et võivad olemas olla liidu valdkondade eeskirjad, milles on ette nähtud intressi sissenõudmine. [24] Viimastele oleks kohaldatav selle määruse artikli 3 lõikes 1 sätestatud kord. Samas kohtuotsuses selgitati süstemaatilisest aspektist lisaks, [25] et artiklis 3 sätestatud aegumiskorda ei kohaldata intressinõuetele, mis ei tulene mitte liidu valdkondade eeskirjadest, vaid siseriiklikest õigusnormidest.

36. Seega sisaldab kohtuotsuse Pfeifer & Langen I *ratio decidendi* ise elemente, mis näitavad Euroopa Kohtu seisukohta: kui on olemas liidu valdkondade eeskiri, mille kohaselt tuleb intressi nõuda (lisaks ettevõtjatele liidu eelarvest alusetult makstud summade tagasimaksmisele), on põhimõtteliselt kohaldatavad määruse nr 2988/95 artiklis 3 aegumise kohta sätestatud õigusnormid.

20 — Kohtuotsus, 29.3.2012, C-564/10 (edaspidi „kohtuotsus Pfeifer & Langen I“, EU:C:2012:190).

21 — Nad viitavad kohtuotsuse Pfeifer & Langen I punktidele 42–47 ja 50.

22 — Määruse nr 3665/87 artikli 11 lõige 3 ja määruse nr 3002/92 artikkel 5a.

23 — Selle kohtuotsuse kohaselt ei kuulu põhinõudele – mis vastab liidu eelarvest põhjendamatult saadud soodustuse tagasimakse nõudele – määruse nr 2988/95 artiklis 3 kehtestatud aegumistähtaeg kohaldamisele sellest nõudest tekkinud intressinõudele, kui intress kuulub tasumisele mitte liidu õiguse alusel, vaid siseriiklikust õigusest tuleneva kohustuse alusel.

24 — Punkt 42.

25 — Selle punktis 50.

37. Seda eeldust põhikohtuasjale üle kandes ja arvestades, et määruse nr 3665/87 artikli 11 lõige 3 ja määruse nr 3002/92 artikkel 5a näevad ette intressi sissenõudmise (vastavalt põllumajandustoodete eksporditoetuste korras ja sekkumisvarust pärit toodete kasutamise ja/või sihtkoha kontrollimise korras), ilma et kummaski valdkonnas oleks vastu võetud aegumise kohta erieeskirju, reguleerivad seda intressi maksmist üldnormid või valdkondadeülesed normid, milleks on määruse nr 2988/95 artikkel 3.

38. Seepärast teen ettepaneku vastata esimesele küsimusele, et määruse nr 2988/95 artikli 3 lõige 1 on kohaldatav määruse nr 3665/87 artikli 11 lõike 3 ja määruse nr 3002/92 artikli 5a kohaselt võetud meetmete puhul tasumisele kuuluva intressi sissenõudmise suhtes.

C. *Teine kuni viies eelotsuse küsimus*

1. Küsimuste tõlgendamine

39. Teise kuni viienda küsimusega, millele võib vastata koos, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kuidas tuleks kohaldada määruse nr 2988/95 artiklis 3 ette nähtud aegumist intressi sissenõudmisele summadelt, mis on põllumajandustoodete eksporditoetuste ja sekkumisvarude korra raames alusetult saadud.

40. Küsimustes on suures osas ära toodud poolte väited eelotsusetaotluse esitanud kohtus ja need keskenduvad arvestamise alguskuupäevale – *dies a quo*[26] – ja sellele, kuidas võib aegumistähtaegu (nii määruse nr 2988/95 artikli 3 lõike 1 esimeses lõigus ette nähtud üldist tähtaega kui ka selle neljandas lõigus ette nähtud erakorralist tähtaega) mõjutada asjaolu, et tagasimaksenõuetes ei olnud intressi märgitud.[27]

2. Poolte seisukohad

41. Arvestamise alguskuupäeva kohta leiab Glencore, et kuna intressinõue on põhinõude suhtes kõrvalnõue, ei tulene intressinõue määruse nr 2988/95 artikli 3 lõike 1 kolmanda lõigu tähenduses jätkuvast või korduvast eeskirjade eiramisest, pidades silmas seda õigusnormi käsitlevat kohtupraktikat.[28] Ta leiab samuti, et aegumise arvestamise lähtepunktiks on päev, millal eeskirjade eiramine toime pandi, või teise võimalusena päev, millest alates tuli hakata intressi arvestama, kuid mitte mingil juhul kuupäev, millal võlg tuvastati, ega ka kuupäev, millal võlg tagasi saadakse.[29]

42. Selle kohta, et tagasimaksenõuetes ei olnud intressi märgitud, väidab Glencore, et aktil, millega nõuti põhisumma tagasimaksmist, puudub kohtupraktikas nõutud täpsus,[30] ning oleks vastuolus õiguskindluse põhimõttega järeldada, et see sisaldas intressi, sest seda ei olnud seal märgitud. Igal juhul olid põhikohtuasjas intressinõuded juba aegunud, sest nelja-aastane tähtaeg alates põhisummade tagasimaksenõuetest oli möödunud.

26 — Teine ja kolmas küsimus.

27 — Neljas ja viies küsimus.

28 — Ta viitab kohtuotsustele, 11.1.2007, Vonk Dairy Products (C-279/05, EU:C:2007:18, punkt 41) ja Pfeifer & Langen II, punkt 52.

29 — Ta toob siinkohal esile kohtuotsused Pfeifer & Langen II, punkt 67, ja 6.10.2015, Firma Ernst Kollmer Fleischimport und -export (C-59/14, EU:C:2015:660, punkt 27).

30 — Ta tugineb kohtuotsustele Pfeifer & Langen II, punkt 40, ja 24.6.2004, Handlbauer (C-278/02, EU:C:2004:388, punkt 40).

43. Erakorralise kaheksa-aastase aegumistähtaja kohta kinnitab Glencore, et see küsimus lahendati tema arvates kohtuotsuses Sodiaal International,[31] kuna seal kinnitati, et määruse nr 2988/95 artikli 3 lõike 1 neljandas lõigus märgitud tähtaega kohaldatakse ka selle sama määruse artikli 4 tähenduses meetme suhtes, kui see on liidu valdkondade eeskirjades ette nähtud. Kuna alusetult saadud summade nõuetes ei olnud intressi märgitud, oli erakorraline aegumistähtaeg siis, kui FranceAgriMer intressi hilinenult nõudis, möödunud.

44. Prantsuse valitsus väidab, et kuna intressinõue on põhinõude suhtes kõrvalnõue ja kuna intressi alus on põhinõude tasumata jätmine, algab intressinõude aegumistähtaeg põhinõude tasumise hetkest. Kuna intressinõudel on õiguslikud tagajärjed jätkuvalt kogu perioodil, mille vältel ei ole põhinõuet tasutud, on intressivõlg lisaks määruse nr 2988/95 tähenduses „jätkuv eeskirjade eiramine“.

45. Ta väidab, et intressinõude aegumise alguskuupäev ei lange kokku põhinõude aegumise alguskuupäevaga, sest sel hetkel ei ole veel intressi kogunenud. Lisaks ei ole ta nende kahe nõude lahutamatult seotuse suhtes nõus, et võiks lähtuda kohtuotsusest Pfeifer & Langen II, mille punktis 51 ainult viidati, et intressinõue on kõrvalnõue juhul – mis on käesolevast erinev –, kui põhinõue on aegunud.

46. Juhuks kui Euroopa Kohus peaks otsustama intressinõuet mitte lahutada eeskirjade eiramisest, mille alusel tekkis põhinõue, teeb Prantsuse valitsus ettepaneku käsitada intressinõuet põhinõude aluseks oleva karistava haldusotsuse rakendusviisina. Vastavalt määruse nr 2988/95 artikli 3 lõikele 2, milles on sätestatud karistava otsuse täitmisele pööramiseks kolmeaastane aegumistähtaeg alates otsuse jõustumisest, ja arvestades, et Glencore vaidlustas esiteks kohtus kaks käesolevas kohtuasjas kõne all olevat otsust ja seejärel tasus nõuded, algab intressinõude aegumistähtaeg alates tasumise hetkest.

47. Viimati nimetatud kriteeriumi arvesse võttes on Prantsuse valitsus arvamusel, et intressinõude põhinõudes märkimata jätmine ei oma tähtsust, sest intressinõude aegumistähtaeg selles kohtuvaidluses ei ole lõppenud.

48. Komisjoni hinnangul käsitleb määruse nr 2988/95 artikli 3 lõige 1 nende menetluste aegumist, mis algatatakse eeskirjade eiramise heastamiseks, kuid vaatamata sellele, et intressinõue on kõrvalnõue, on see siiski põhinõudest eraldiseisva nõude ese. Ta lisab, et kuna määruse nr 3665/87 artikli 11 lõige 3 kohustab arvutama intressi põhjendamatult saadud soodustuse maksmise ajast kuni selle tagasimaksmiseni, võib intressi sisse nõuda alles alates hetkest, millal pädev asutus sai ettevõtja võlgnetava põhisumma tegelikult tagasi.

49. Komisjon nõustub Prantsuse valitsuse argumendiga, et intressinõue on jätkuv. Määruse nr 2988/95 artikli 3 lõike 1 neljandas lõigus ette nähtud maksimaalse aegumistähtaja kohta märgib ta, et käesoleval juhul ei olnud see lõppenud, sest see hakkas kulgema alates põhinõude tasumisest.[32]

50. Juhuks, kui Euroopa Kohus eitab, et esineb jätkuv intressinõude eeskirjade eiramine, rõhutab komisjon, et intressinõue on põhinõude suhtes kõrvalnõue, mistõttu on tema arvates põhjendatud, et aegumistähtaja katkemine põhinõude sissenõudmiseks algatatud menetlustoimingute tõttu katkestab ka intressinõude aegumistähtaja.

31 — Kohtuotsus, 3.9.2015 (C-383/14, EU:C:2015:541).

32 — S.o 6. aprill 2010 saadud õlleodra eksporditoetuste puhul ja 27. september 2010 pehme nisu eksporditoetuste puhul.

3. Õiguslik hinnang

a) Intress ja selle aegumine vastavalt määrusele nr 2988/95

51. Määruse nr 2988/95 raames ei ole intressi sissenõudmine karistus [33] ja see täidab kahekordset eesmärki: ühelt poolt maksta hüvitist haldusasutusele, kellel ei olnud võimalik võlgnetavat summat kasutada, kusjuures intressisumma vastab ettevõtjale alusetult makstud summa ajalisele väärtusele; teiselt poolt kõrvaldada mis tahes soodustus, mille võis nimetatud ettevõtja ülemääraselt makstud toetuste saajana saada, millega oleks tegu, kui toetusesummalt intressi ei nõutaks. [34]

52. Intressinõude õigusliku staatuse kohta tuvastas Euroopa Kohus kohtuotsuses Pfeifer & Langen I, et see on põhjendamatult saadud summade tagasinõudmise (põhinõude) suhtes kõrvalnõue. [35] Ühtlasi ei tohi unustada üht teist määravat joont, nimelt nõude seaduslikku päritolu, kui intressi sissenõudmine on ette nähtud liidu valdkondade eeskirjades (erinevalt üldisele õigusele omasest intressinõudest). Nagu ma märkisin, on käesolevas asjas intressi nõudmine määruse nr 3665/87 artikli 11 lõikes 3 ja määruse nr 3002/92 artiklis 5a sõnaselgelt sätestatud.

53. Sellel kaasneval ja seaduses sätestatud kohustusel on omakorda kahekordne tagajärg: a) see sunnib liikmesriigi haldusasutust intressi nõudma, ehkki intressi täpseks arvutamiseks tuleb oodata, kuni põhjendamatult saadud summa on tagasi makstud (piisab sellest, kui korrutada see summa vastava intressimääraga ning väljamaksmise ja tagasimaksmise vahelise ajaga); ja b) tagab rikkumise toime pannud ettevõtjale õiguskindluse, et talle on tema vältimatu kohustus intressi maksta ette teada.

54. Arvestades intressi nõudmise eesmärki ja õiguslikke tunnuseid, kulgeb intressinõude hagi aegumine paralleelselt selle põhinõude aegumisega, millest see sõltub, see tähendab rikkumise toimepanija poolt põhjendamatult saadud summa tagasisaamise nõude aegumisega.

55. Kõrvalnõude olemusel on määruses nr 2988/95 ette nähtud aegumiskorras siiski piirang, mis tuleb kohe ära märkida, ilma et see piiraks selle põhjalikumat käsitlemist viiendale eelotsuse küsimusele vastamise raames. Kui – nagu käesolevas asjas – haldusasutus nõuab algul ainult põhisumma tagasimaksmist, võib intressinõue sellest eralduda ja omandada aegumise seisukohast teatava iseseisvuse. [36] Põhinõude tagasinõudmiseks võetud otsustele või meetmetele kehtib määruse nr 2988/95 artikli 3 lõikes 2 ette nähtud (või asjaomane liikmesriigi õigusest tulenev) tähtaeg [37], samas kui selle kohta konkreetselt nõude esitamata jätmise korral kehtib intressinõude suhtes endiselt määruse artikli 3 lõike 1 neljandas lõigus sätestatud erakorraline aegumistähtaeg.

33 — Vt Killmann, B.-R., ja Glaser, S., *Verordnung (EG, EURATOM) Nr. 2988/95 über den Schutz der finanziellen Interessen der Europäischen Gemeinschaften – Kommentar*, NWN Neuer Wissenschaftlicher Verlag/Berliner Wissenschafts-Verlag, Wien – Graz, 2011, lk 95.

34 — Jagan siinkohal kohtujurist Sharpstoni hinnangut ettepanekus kohtuasjas Pfeifer & Langen I (C-564/10, EU:C:2012:38, punkt 64).

35 — Punkt 48.

36 — Intressinõudes on ühendatud kõrvalnõude tunnused iseseisva nõude tunnustega. See on kõrvalnõue, kuivõrd see eeldab põhisumma nõuet, millelt koguneb intress. Siiski võib see nõue, kui see on juba tekkinud, omandada omaette dünaamika, mille tõttu see võib olla teatavate õigustoimingute ja -tehingute objektiks (nagu selle nõudmine kohtus, võõrandamine kolmandatele isikutele või arestimine) juba põhinõude väliselt. Viimase maksmine ei mõjuta kogunenud intressi, mis kuulub endiselt tasumisele, välja arvatud juhul, kui kontekstist võib selgelt järeldada, et intress on vaikimisi kustutatud.

37 — Kohtuotsus, 3.9.2015, Sodiaal International (C-383/14, EU:C:2015:541, punkt 33), laiendas määruse nr 2988/92 artikli 3 lõike 1 neljandas lõigus ette nähtud maksimaalse kaheksa-aastase aegumistähtaja kohaldamist selle õigusnormi grammatilisest sisust (karistuse kohta) kaugemaleulatuvalt selle määruse artiklis 4 ette nähtud meetmetele.

56. Erakorralise tähtaja kohaldamine intressinõudele on õigustatud, sest seda laadi tähtaeg on olemuselt absoluutne, see tähendab, et see kehtib olenemata sellest, milliseid toiminguid on tehtud, isegi kui need toimingud on aegumistähtaja katkestanud. Kui kaheksa aastat pärast intressinõude tekkimist ei ole nende toimingute tulemusel meedet võetud või karistust määratud,[38] loetakse õigusnormi kohaselt, et intressinõue on *eo ipso* aegunud.[39]

b) *Dies a quo* – jätkuv või ühekordne eeskirjade eiramine?

57. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimus (kas intressinõue tuleneb jätkuvast või korduvast eeskirjade eiramisest) näib selles analüüsietapis loogiline, sest kui vastus oleks jaatav, oleks kohaldatav määruse nr 2988/95 artikli 3 lõike 1 teine lõik, milles loetakse aegumise arvestamise *dies a quo* päevaks hetke, millal eeskirjade eiramine lõppes. Kui selle teesiga nõustuda, ei oleks käesolevas asjas intressinõue aegunud.

58. Ma ei arva aga, et intressi maksmata jätmist võiks kvalifitseerida *jätkuvaks või korduvaks eeskirjade eiramiseks*. Euroopa Kohtu praktika kohaselt tuleb määruse nr 2988/95 artikli 3 lõike 1 teise lõigu tähenduses „jätkuva või korduva“ eeskirjade eiramise all mõista eiramist, mille paneb toime ettevõtja, kes saab majanduslikku kasu sarnaste tehingute kogumilt, mis rikuvad liidu õiguse sama sätet.[40]

59. Sellest eeldusest lähtuvalt on mitu põhjust, mis räägivad küsimusele eitavalt vastamise poolt. Esiteks ei teki intressinõue otseselt liidu õigusnormi rikkumisest. *Eeskirjade eiramised*, mida on silmas peetud määruse nr 2988/95 artikli 3 lõike 1 teises lõigus, on sisulised, st need eeldavad veel teisi, toetusi reguleerivate materiaalõigusnormide (ajas jätkuvaid või korduvaid) rikkumisi. Kui ettevõtja on toime pannud need *sisulised* rikkumised, millega ta sai põhjendamatult majandusliku soodustuse, tekib põhisumma ja intressi tagasimaksmise kohustus, kuid intressi maksmata jätmine ei kujuta iseenesest uut rikkumist või eeskirjade eiramist.

60. Teiseks, isegi kui põhisumma ja intressi maksmata jätmises tahetaks näha seadusliku kohustuse rikkumist, ei tuleneks rikkumise toimepanija saadud majanduslik kasu „sarnaste tehingute kogumist“, sest intressinõue ei ole tekkinud mitme tehingu tagajärjel. Selle iga päevaga suurenemine maksmata jätmise aja jooksul tuleneb, nagu ma juba märkisin, sellest, et see on oma olemuselt mõeldud rikkumise toimepanija saadud summa nominaalväärtuse kao hüvitamiseks, mis nõuab iga päev kohandamist. Muutuv arvutusprotsess ei tähenda, et ettevõtja rikub iga päev sama liidu õiguse normi, tehes eelneva päeva tehinguga sarnase tehingu.

61. Kuna seega on välistatud tees, et tegu on jätkuva või korduva eeskirjade eiramisega, siis millisest hetkest hakkab haldusasutuse intressinõude aegumise tähtaeg kulgema? Ühekordse eeskirjade eiramise kohta (nagu käesolevas asjas) on Euroopa Kohus täpsustanud, et tähtaega hakatakse arvestama, kui esineb kumulatiivselt liidu õigusnormi rikkumine ettevõtja tegevuse või tegevusetuse kaudu ja liidu eelarve kahjustamine või võimalik kahjustamine.[41] Sellest tulenevalt valitseb samas kohtupraktikas seisukoht, et aegumistähtaeg hakkab kulgema alates hetkest, mil leidis aset nii liidu õiguse rikkumine kui ka tekkis kahju liidu eelarvele.[42]

38 — Millest on erandiks see, kui tähtaeg on katkestatud samadel asjaoludel, millele on viidatud erakorralise tähtaja korras, ettevõtja vastu kriminaalmenetluse algatamise tõttu määruse nr 2988/95 artikli 6 lõike 1 tingimustel.

39 — See käsitusviis ei ole pealegi vastuolus Euroopa Kohtu praktikaga, milles on – vähemalt praeguse seisuga – aegumise kontekstis ainult tuvastatud, et intressinõue on põhinõude suhtes kõrvalnõue, kui põhinõue on aegunud. Vt kohtuotsus Pfeifer & Langen I, punkt 51.

40 — Vt kohtuotsus, 11.1.2007, Vonk Dairy Products (C-279/05, EU:C:2007:18, punkt 41).

41 — Kohtuotsus, 6.10.2015, Firma Ernst Kollmer Fleischimport und -export (C-59/14, EU:C:2015:660, punkt 24).

42 — *Ibidem*, punkt 29 ja kohtuotsuse resolutsioon.

62. Euroopa Kohtu hinnangul ei pea *dies a quo* kokku langema mitte kuupäevaga, millal komisjon (või käesoleval juhul liikmesriigi pädev asutus) vea avastas,[43] vaid päevaga, millal pandi toime eeskirjade eiramine.

63. Kohtuvaidluse faktiliste asjaolude kirjeldusest ei tulene selgelt, kas odra eksporditoetust ja nisu eksporditoetust maksti enne või pärast rikkumiste toimepanemist. Intressinõude aegumistähtaja arvestamise *dies a quo* oleks kas rikkumise toimepanemise kuupäev (kui see on toetuse või abi maksmise kuupäevast hilisem) või maksmise kuupäev (kui see on materiaalõiguse rikkumisest hilisem), sest ainult ühel nendest päevadest pandi eeskirjade eiramine toime.[44]

64. Minu arvates ei ole tagatise vabastamine (millele viitab eelotsusetaotluse esitanud kohus oma kolmandas küsimuses) intressinõude tähtaja alguse kindlaksmääramisel asjasse puutuv. Nagu nähtub määruse nr 3665/87 artikli 11 lõikest 3, „[maksab] toetusesaaja […] tagasi põhjendamatult saadud toetuse […] ning intressid väljamakse ja tasumise vahelise aja eest“. On selge, et sama õigusnormi punktis b on ette nähtud spetsiaalne arvutusreegel, kuid see ei kehtesta uut *dies a quo*'d: see on lihtsalt kriteerium intressi kindlaksmääramiseks tagatiste andmise juhul.[45]

65. Lõppkokkuvõttes, kui pannakse toime eeskirjade eiramine, hakkavad kulgema põhisumma nõudmise tähtaeg ja intressinõude esitamise aegumistähtaeg, ilma et käesolevas asjas oleks tegu määruse nr 2988/95 artikli 3 lõike 1 teise lõigu tähenduses jätkuva või korduva eeskirjade eiramisega.

c) Intressinõude puudumine

66. Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib teada, kuidas mõjutab aegumistähtaega see, et intressi ei olnud põhisumma nõudes märgitud. Neljas ja viies eelotsuse küsimus viitavad sellega seoses nii määruse nr 2988/95 artikli 3 lõike 1 esimeses lõigus sätestatud tähtajale (nelja-aastane või, kui liikmesriigi õiguses on ette nähtud, siis pikem „üldine tähtaeg“) kui ka selle neljandas lõigus ette nähtud tähtajale (kaheksa-aastane „erakorraline tähtaeg“).

67. Üldise tähtaja eesmärk on tagada majandustegevuses osalejate õiguskindlus,[46] nii et neil oleks võimalik kindlaks teha, milliseid nende tehingutest võib pidada lõplikult tehtuks ja milliste suhtes on nende vastu võimalik menetlust algatada.[47] Ma ei näe mingit takistust kanda seda kohtupraktikat üle erakorralisele tähtajale, sest sellega on kehtestatud absoluutne ülempiir, mis annab suurema õiguskindluse.

68. Liidu eelarvest põhjendamatult toetuse saamisest tuleneva võlaga seotud intressinõudele kehtib põhimõtteliselt üldine tähtaeg ja seda reguleeriv õiguskord. Seepärast võib aegumises esineda määruse nr 2988/95 artikli 3 lõike 1 kolmandas lõigus nimetatud katkestusi, mille toimel hakkab pärast igat katkestust kulgema uus nelja-aastane periood.

69. Käesolevas kohtuasjas, nagu on märgitud eelotsusetaotluse faktiliste asjaolude kirjelduses, tegi Prantsuse toll aastatel 2001 (odra suhtes) ja 2003 (pehme nisu suhtes) vastavad kontrollid. Kui need kontrollid vastasid vajalikele nõuetele (neile eelnesid asjakohased teatised, need olid piisavalt täpsed selleks, et kindlaks teha eeskirjade eiramisi, ja need ei olnud pelgalt üldised),[48] mida kontrollida on

43 — Vt kohtuotsused, 2.12.2004, José Martí Peix *vs.* komisjon (C-226/03 P; EU:C:2004:768, punktid 25 ja 26), ja Pfeifer & Langen II, punkt 67.

44 — Kohtuotsus, 6.10.2015, Firma Ernst Kollmer Fleischimport und -export (C-59/14, EU:C:2015:660, punkt 26).

45 — Kuna tagatis oli vabastatud, tuleks Glencore'i puhul intressi arvutada alates tagatise vabastamisest kuni tagatisele vastava summa koos intressiga tagasimaksmisele eelneva päevani (määruse nr 3665/87 artikli 11 lõike 3 punkt b).

46 — Kohtuotsused, 24.6.2004, Handlbauer (C-278/02, EU:C:2004:388, punkt 40), ja 28.10.2010, SGS Belgium jt (C-367/09, EU:C:2010:648, punkt 68).

47 — Kohtuotsused Pfeifer & Langen II, punktid 24 ja 64, ja 3.9.2015, Sodiaal International (C-383/14, EU:C:2015:541, punkt 30).

48 — Kohtuotsused, 24.6.2004, Handlbauer (C-278/02, EU:C:2004:388), punkt 40, ja 28.10.2010, SGS Belgium jt (C-367/09, EU:C:2009:648, punkt 69).

eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne, tuleks need kvalifitseerida määruse nr 2988/95 artikli 3 lõike 1 esimese lõigu tähenduses „menetlusteks“. Ja kuna mõlemad tehti üldise aegumistähtaja jooksul, katkestasid need selle nii võla tagasinõudmise kui ka intressi maksmise osas, sest intress on põhisumma suhtes kõrvalnõue.

70. Sissenõudekorraldustega, mis väljastati 2004. aastal (odra kohta) ja 2005. aastal (pehme nisu kohta), katkestati tähtaeg vastavalt määruse nr 2988/95 artikli 3 lõike 1 esimesele lõigule uuesti. Võiks vaielda, kas nende sissenõudekorralduste laadi arvestades katkestati nendega ainult põhinõuete aegumise tähtaeg, sest nimetatud korraldustes ei olnud intressi mainitud. Aga see arutelu oleks igal juhul asjasse puutumatu, sest intressi kohta ei jõutud kunagi otsust teha selle kaheksa-aastase perioodi jooksul (arvestatuna alates eeskirjade eiramise toimepanemisest), mis oli sama artikli sama lõike neljandas lõigus kehtestatud absoluutne ülempiir, nagu ma märkisin käesoleva ettepaneku eelmistes punktides.

71. Eeldus, et nõue tuleb esitada, sest vastasel korral see aegub, on igati kehtiv riigiasutusele, isegi kui tema õigustel ja kohustustel on seaduslik alus. Liikmesriikide ametiasutused, kes – nagu põhikohtuasjas – on jätnud oma kohustuse nõuda intressi hooletusse kauem kui kaheksa aastat, ei või neid pärast nõuda *sine die*, minnes vastuollu määruse nr 2988/95 artikli 3 lõike 1 neljandas lõigus sätestatud erakorralise, olemuselt absoluutse tähtajaga. Niisugune tulemus mitte ainult mõjuks negatiivselt ettevõtjate õiguskindlusele, vaid ka lõhuks tasakaalu, mille on seadusandja selles määruses saavutanud liidu rahaliste vahendite kaitse ja õiguskindluse vahel, mida ta soovib kaitsta.

72. Nendel asjaoludel ei oma tähtsust, et intressi nõudmata jätmine vastab – nagu tunnistas Prantsuse valitsus kohtuistungil – teatavatele siseriikliku poliitika suunistele, mis olid jõus kuni 2010. aastani. See koguni halvendab tema positsiooni menetluses, sest nimetatud suunised rikkusid valdkondade määrustega kehtestatud kohustusi nõuda igal juhul tagasi nii põhisumma kui ka kogunenud intress.

73. Prantsuse haldusasutus ei saanud seega pärast seda, kui ta oli selle olukorra tekitanud, kanda oma vastutust üle ettevõtjatele, nõudes siis, kui erakorraline kaheksa-aastane aegumistähtaeg (sealhulgas katkemised, mida ma eespool nimetasin) oli juba möödas, et nad maksaksid intressi, mida ta ise oli otsustanud algusest peale mitte nõuda.

74. Professionaalse hoolsuse vajalikkus riigivõimude toimingutes on pealegi täielikult kooskõlas Euroopa Kohtu praktikaga, milles on rõhutatud üldist hoolsuskohustust liidu eelarvest tehtud maksete seaduslikkuse kontrollimisel. See kohustus tuleneb ulatuslikumast kohustusest, mis on liikmesriikidele kehtestatud ELL artikli 4 lõikega 3, mille kohaselt nad peavad võtma „asjakohaseid [meetmeid], et tagada aluslepingutest või liidu institutsioonide õigusaktidest tulenevate kohustuste täitmine“. Viimati nimetatute hulgas on meetmed rikkumiste kõrvaldamiseks,[49] ka nende rikkumiste kõrvaldamiseks, millelt on kogunenud intress, kui nii on liidu õiguses sätestatud.

75. Kui tunnustada liikmesriikide võimalust kasutada intressi sissenõudmisel tegutsemiseks pikemat ajavahemikku, kui on määruse nr 2988/95 artikli 3 lõike 1 neljandas lõigus ette nähtud, võib see lõppkokkuvõttes aidata kaasa ametiasutuste tegevusetusele eeskirjade eiramise tõttu tekkinud intressi sissenõudmisel, asetades samal ajal ettevõtjad pikaks ja määramata ajaks õiguslikult ebakindlasse olukorda.[50]

76. Kokkuvõttes leian ma, et kui määruse nr 2988/95 artikli 4 tähenduses võeti rakendusmeetmed, mille kohaselt nõutakse põhisumma tagasimaksmist, kehtib seetõttu, et nendes meetmetes jäeti intressi tasumine märkimata, intressinõudele sama määruse artikli 3 lõike 1 neljandas lõigus ette nähtud erakorraline aegumistähtaeg.

49 — Vt selle kohta kohtuotsus, 17.9.2014, Cruz & Companhia (C-341/13, EU:2014:2230, punkt 62 ja seal viidatud kohtupraktika).

50 — *Ibidem.*

D. *Kuues eelotsuse küsimus*

1. Poolte seisukohad

77. Glencore on seisukohal, et määruse nr 2988/95 artikli 3 lõike 1 esimeses lõigus ette nähtud tähtaega ei või asendada Prantsuse tsiviilseadustiku artikli 2224 seadusest nr 2008-561 tulenevas redaktsioonis sätestatud tähtajaga. Tema arvates ei ole täidetud kumbki Euroopa Kohtu aktsepteeritud kahest võimalusest: a) et liikmesriigi õiguses on kehtestatud aegumistähtaeg põhjendamatult saadud Euroopa toetuste tagasimaksmiseks (Glencore'i sõnul on see Prantsuse tsiviilseadustiku artikkel üldnorm, mitte erinorm);[51] ja b) et selle artikli uue redaktsiooni suhtes on olemas piisavalt ettenähtav kohtupraktika.[52]

78. Glencore väidab lisaks, et see, kui analoogia alusel kohaldada aastatel 1999 ja 2000 aset leidnud eeskirjade eiramistele Prantsuse tsiviilseadustiku artiklis 2224 ette nähtud viieaastast aegumistähtaega, mis kehtestati 2008. aastal, on vastuolus õiguskindlusega.

79. Prantsuse valitsus ja komisjon arvavad üksmeelselt, et küsimusele tuleb vastata jaatavalt.

80. Esimene on seisukohal, et tuleks arvesse võtta ühelt poolt, et eeskirjade eiramiste toimepanemise ajal kehtis Prantsuse tsiviilseadustiku artikli 2277 alusel kõikidelt laenusummadelt tasumisele kuuluva intressi ja üldisemalt kõikide aasta kaupa makstavate summade suhtes – nagu intressinõuded, millega on tegu kohtuvaidluses – viieaastane tähtaeg. Teiselt poolt leiab ta, et (uus) 2008. aastal kehtestatud viieaastane tähtaeg vastab liidu õigusele, sest liikmesriikidel on õigus määruse nr 2988/95 artikli 3 lõigetes 1 ja 2 ette nähtud tähtaegu pikendada, mida on Euroopa Kohus tema sõnul kinnitanud,[53] ja see on tema arvates käesoleval juhul proportsionaalne.[54]

81. Komisjon väidab, et liikmesriigid võivad kohaldada pikemaid tähtaegu, mis on kehtestatud üldnormidega.[55] Ta lisab, et Euroopa Kohtu hinnangul ei riku aegumistähtaja pikendamine ja selle vahetult kohaldamine Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artikliga 7 – mis vastab Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklile 49 – tagatud õigusi.[56] Ta märgib lõpetuseks õiguskindluse kohta, et ettevõtjad ei või õiguspäraselt eeldada, et olemasolev olukord säilib, kui institutsioonid võivad seda oma hindamisõiguse raames vastu võetud otsustega muuta.[57]

2. Õiguslik hinnang

82. Kuuenda ja viimase küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas liidu õiguses on norme, mis takistavad põhikohtuasjale Prantsuse tsiviilseadustiku artiklis 2224 ette nähtud viieaastase aegumistähtaja kohaldamist.

83. Arvestades vastust, mille ma pakkusin välja neljandale ja viiendale küsimusele, esitan järgmised kaalutlused üksnes teise võimalusena, juhuks kui minu vastusega ei nõustuta ja intressinõudes nähakse määruse nr 2988/95 artikli 3 lõike 2 tähenduses rakendusmeedet.

51 — Viitab kohtuotsusele, 5.5.2011, Ze Fu Fleischhandel ja Vion Trading (C-201/10 ja C-202/10, EU:2011:282, punktid 46 ja 53).

52 — *Ibidem*, punktid 29 ja 33, ning kohtuotsus, 17.9.2014, Cruz & Companhia (C-341/13, EU:2014:2230, punktid 56 ja 57).

53 — Kohtuotsused, 29.7.2009, Josef Vosding Schlacht-, Kühl- und Zerlegebetrieb jt (C-278/07–C-280/07, EU:2009:38, punkt 42); 5.5.2011, Ze Fu Fleischhandel ja Vion Trading (C-201/10 ja C-202/10, EU:2011:282, punkt 25); ja 17.9.2014, Cruz & Companhia (C-341/13, EU:2014:2230, punkt 54).

54 — Kohtuotsus, 5.5.2011, Ze Fu Fleischhandel ja Vion Trading (C-201/10 ja C-202/10, EU:2011:282, punkt 37).

55 — Kohtuotsus, 29.7.2009, Josef Vosding Schlacht-, Kühl- und Zerlegebetrieb jt (C-278/07–C-280/07, EU:2009:38, punkt 47).

56 — Kohtuotsus, 8.9.2015, Tarico (C-105/14, EU:2015:555, punkt 57).

57 — Kohtuotsus, 17.10.1996, Lubella (C-64/95, EU:1996:388, punkt 31).

84. Sama määruse artikli 3 lõike 3 alusel muutub selle artikli lõigetes 1 ja 2 ette nähtud aegumistähtaegade kestuse kord täiendavaks korra suhtes, mille liikmesriigid kehtestavad oma õiguskorras. Nagu käesoleva menetluse pooled märkisid, on Euroopa Kohtu praktikas tunnustatud liikmesriikide laia kaalutlusõigust kehtestada liidu finantshuve kahjustavate eeskirjade eiramiste suhtes pikemad aegumistähtajad, mis võivad tuleneda lisaks üldnormidest ja olla määruse nr 2988/95 jõustumisest varasemad [58] või kehtestatud hilisema seadusemuudatuse tulemusel. [59]

85. Prantsuse õiguse suhtes nähtub esitatud menetlusdokumentidest teatav vastuolu Tribunal administratif de Melun'i (Meluni halduskohus) ja Prantsuse valitsuse seisukohtade vahel: esimene eitab, et kohtuvaidluse asjaolude toimumise ajal oleks Prantsuse õiguses olnud normi, mis oleks võinud määruses nr 2988/95 ette nähtud nelja-aastast tähtaega asendada, sest tol ajal kehtinud üldine tähtaeg oli kolmkümmend aastat, mille kestuse sobivust selleks asendamiseks on Euroopa Kohus sõnaselgelt vastuvõetamatuks nimetanud; [60] Prantsuse valitsus seevastu väidab, et tsiviilseadustiku artikliga 2277 oli juba tol ajal kehtestatud viieaastane tähtaeg kõikidele intressinõuetele laenusummadelt.

86. Kuna tegu on siseriikliku õiguse küsimusega, ei ole mitte Euroopa Kohtu, vaid eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne leida oma õiguskorra norm, mis võiks määruse nr 2988/95 artikli 3 lõigetes 1 ja 2 ette nähtud aegumistähtaega adekvaatselt asendada. Tuleks ühtlasi kontrollida, kas Prantsuse haldusõiguses ei ole normi, mis reguleerib niisuguste võlanõuete aegumise tähtaegu, milles on eraõiguslikel isikutel, sealhulgas majandustegevuses osalejatel võlg avalik-õiguslike asutuste ees. Kui see ei ole nii, tuleks eelotsusetaotluse esitanud kohtul menetlusele vastavates piirides kontrollida ka käesolevas kohtuasjas Prantsuse valitsuse esitatud väidet.

87. Igal juhul, kuna Prantsuse tsiviilseadustiku mõlemad artiklid (s.o endine artikkel 2277, mis oli kehtiv asjaolude toimumise ajal, ja uus artikkel 2224, millega asenati üldine kolmekümneaastane tähtaeg) näevad ette viieaastase kestuse, leian, et mõlemad vastavad proportsionaalsuse nõudele. Määruse nr 2988/95 artikli 3 lõigetes 1 ja 2 märgitud tähtaja pelgalt ühe aasta võrra pikendamine ei lähe kaugemale, kui on vajalik selleks, et võimaldada liikmesriigi ametiasutustel liidu eelarvet kahjustavaid eeskirjade eiramisi menetleda (mille eesmärk on põhjendamatult saadud soodustused tagasi nõuda ja nõuda tasumisele kuuluvat intressi), ega soosi nimetatud ametiasutuste tegevusetust niisuguste eeskirjade eiramiste vastu võitlemisel. [61]

88. Mis puutub õiguskindlusse, siis ma ei arva, et võiks nõustuda argumendiga, et kui kolmekümneaastane aegumistähtaeg on kaotatud, on Prantsuse tsiviilseadustiku artiklis 2224 ette nähtud uus viieaastane tähtaeg selle õiguspõhimõttega vastuolus (Glencore'i tees). Odra ja pehme nisu eksporditoetuste suhtes tuvastatud eeskirjade eiramiste suhtes võetud meetmed pärinevad vastavalt aastatest 2004 ja 2005 [62] ning need katkestasid tol ajal kehtinud kolmekümneaastase aegumistähtaja igal juhul. Kui need meetmed võeti, ei kuulunud need enam mitte määruse nr 2988/95 artikli 3 lõike 1, vaid lõike 2 kohaldamisalasse.

58 — Kohtuotsus, 17.9.2014, Cruz & Companhia (C-341/13; EU:2014:2230, punktid 55 ja 56 ja seal viidatud kohtupraktika).

59 — *Ibidem*, punkt 63 ja seal viidatud kohtupraktika.

60 — Kohtuotsus, 21.12.2011, Chambre de commerce et d'industrie de l'Indre (C-465/10, EU:C:2011:867, punktid 65 ja 66, ja seal viidatud kohtupraktika).

61 — Kohtuotsus, 17.9.2014, Cruz & Companhia (C-341/13, EU:2014:2230, punktid 61 ja 62).

62 — Kuigi pehme nisu puhul tehti 2005. aasta novembri meetmed teatavaks 2006. aasta jaanuaris.

89. Tegelikult peaks intressinõude (kui põhisumma sissenõudmise meetmete rakendamise) aegumistähtaega hakkama arvestama sellest ajast, võttes arvesse kõiki tegureid, mis võivad tähtaja katkestada, nagu vaidlustamine haldusmenetluses ja põhisumma maksmine. Selle kohta on kohtutoimikus [63] märgitud, et meetmed vaidlustati Prantsuse halduskohtus ja see katkestaks omakorda meetmete rakendamise aegumistähtaja kuni aastani 2010, millal toimus maksmine. Sel aastal oli juba kohaldatav uus Prantsuse tsiviilseadustiku artiklist 2224 tulenev üldine aegumisnorm.

90. Seepärast leian ma, et põhikohtuasja asjaoludel ei takista liidu õigus kohaldada Prantsuse tsiviilseadustiku artiklis 2224 sätestatud tähtaegu olukorras, kus aegumine ei olnud seaduse nr 2008-561 jõustumise päevaks veel toimunud.

VI. **Ettepanek**

91. Esitatud arutluskäiku arvestades teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Tribunal administratif de Melun'i (Meluni halduskohus, Prantsusmaa) esitatud küsimustele järgmiselt:

1. Nõukogu 18. detsembri 1995. aasta määruse (EÜ, Euratom) nr 2988/95 Euroopa ühenduste finantshuvide kaitse kohta artikli 3 lõige 1 on kohaldatav nõukogu 27. novembri 1987. aasta määruse (EMÜ) nr 3665/87, millega sätestatakse põllumajandustoodete eksporditoetuste süsteemi kohaldamise üksikasjalikud ühiseeskirjad, artikli 11 lõike 3 ja komisjoni 16. oktoobri 1992. aasta määruse (EMÜ) nr 3002/92, millega kehtestatakse üksikasjalikud ühiseeskirjad sekkumisvarust pärit toodete kasutamise ja/või sihtkoha kontrollimiseks, artikli 5a kohaselt võetud meetmete alusel tasumisele kuuluva intressi sissenõudmise suhtes.

2. Niisuguses olukorras nagu käesolevas kohtuasjas mõlema põhinõude eest intressi tasumise nõue:

   — ei tulene määruse nr 2988/95 artikli 3 lõike 1 teise lõigu tähenduses jätkuvast või korduvast eeskirjade eiramisest; ja

   — kustub aegumise tõttu, kui on möödunud määruse nr 2988/95 artikli 3 lõike 1 neljandas lõigus ette nähtud kaheksa-aastane tähtaeg, mis hakkab kulgema päevast, millal pandi toime põhinõude maksmise kohustuse tekitanud eeskirjade eiramine.

3. Liidu õigusega ei ole vastuolus kohaldada Prantsuse tsiviilseadustiku artiklis 2224 sätestatud tähtaegu olukorras, kus aegumine ei olnud seaduse nr 2008-561 jõustumise päevaks veel toimunud.

63 — Glencore'i kirjalikes seisukohtades, ilma et keegi pooltest oleks vastu vaielnud.